

KÉT VILÁG MESGYÉJÉN

JEGYZETEK KONYOVICS MILÁN SZUBOTICAI TÁRLATÁRÓL

*„Nekem egyforma, az én fülemnek,
Ha két léleg vagy kín hörög,
Vér csurran vagy arany csörög.”*

ADY ENDRE

KONYOVICS MILÁN szabadkai tárlatán tizenhét alkotást mutatott be. Egy önálló tárlat, még ha csak tizenhét műből áll is, fölfedhetj alkotójának arculatát. A néző, ha nemcsak néz, de lát is, ha nem öntelt előítéletekkel követel, de tiszta nyitott szívvel kér: egy lenyűgöző képzőművészeti élménnyel gazdagíthatja tudatát, érzésvilágát.

MILYEN A MI ÉLETÜNK, a mi valóságunk? Konyovics Milán vallo-másainak tükrében?

Mjt árul el a tizenhét dráma nyugtalan ritmusa?

MIT KÖZVETÍT, TÜKRÖZ AZ ERŐ, mely az egész kiállításból és minden egyes alkotásból buzog?

A RAJZ — vastag, durva, fekete hajlított, a karikatúráig hangsúlyozott és teljesen leegyszerűsített.

A SZÍN — túlfeszített harsogó a meleg vörösök, kékek és sárgák skáláiban: csak néha ködös és néha tónusos a titánfehértől kezdve a teljes feketéig, — sűrű, s mégis áttetsző, fényes, vagy gipszesen fénytelen. A szűrkek szerepe a színhatások fokozására szorítkozik, hogy az élénk szín még inkább harsogjon.

A FAKTURA egyenetlen, pasztás,

néha szemcsés. Anyaga gazdag, nehéz, ecsetkezelése gyorsütemű; ritmikusan zakatoló. Érzéki.

HOVÁ SOROLJUK KONYOVICSOT, az alkotót ma, amikor a politikai gazdaságtantól az esztétikáig általános a megállapítás: olyan korban élünk, melyben a régi tűnik, mert történelmileg túlélte és maradt; és új jön létre, mert ez a dialektikus szükségszerűség. Ma minden ember érzi, és a gyakorlatban látja, hogyan váltja fel az egyik kor a másikat: hogyan vívja a régi utolsó, s hogyan harcolja az új győztes csatáját.

(Hogyan viszonyulnak ehhez a valósághoz a képzőművészek? Két véglet már élesen kirajzolódott. Az egyik véglet a valóságot a szenzációk gyűjteményének, a másik az eszmék rendszerének, kikristályosodásnak látja. Az egyik a valóságot a szívárványhártyára eső képnek tekinti, a másik egyetemesebb szemléletre törekszik, amelyben a valóság nemcsak a látott világ, hanem az érzélem- és gondolatvilág is; a szubjektum és az objektum, az ember és a természet, az anya.) és az anyag kisugárzásának integrális szimbiózisa. Az egyik korlátozva, a másik extenzíven tolmácsolja a valóságot.)

KONYOVICS KÉT VILÁG MEZSGYÉJÉN ÁLL. Két egymással harc-

ban álló világ mezsgyéjén: töretlenül. Nem azonosította magát a régivel, nem fanyalodott az elmulás perverz élvezetére: életereje megakadályozta, hogy összecsapjanak felette a kétségbeesés hullámai. A halott káprázatokkal szembe megalkotta életes víziókat állít: így harcol.

(... **AZ ÉLET A MŰVÉSZETBEN**, nemcsak az érzelmeket, hanem az eszméket is, nemcsak az eszméket, de az eszmék összefüggését és rendszerét is jelenti. Az út a szenzációtól az eszmék rendszeréig a relatív útja az abszolút felé. A felismerés felé vezető út ez, melyen az alkotó lassan, de szükségszerűen egybeolvadhat az élet és a természet tartalmaival. Annyit minden kertelés nélkül állíthatunk, hogy ma már nem tekinthetjük realizmusnak a „realizmus” néven ismert festői irányzatot. Ma egy realista kép ismertető jegyét nem a „realis” formában, hanem az adekvát tartalomban, — a téma gondolati, érzelmi és eszmei tartalmainak hű jelképezésében kell keresnünk.)

Ezért Konyovics művészetét nem értékelhetjük régi esztétikai törvénykönyvek irányadó mértékével. Az ő műveit az étellel, a mai élet lendületével és poéziséval kell összehasonlítani. (Ha így értékelünk, egy érdekes önmagának látszólag ellentmondó megállapításhoz jutunk: a forma „realizmusa” jelzi, ha az alkotónak nem sikerül megragadnia a lényeg realizmusát.)

Konyovics nem korlátozza alkotóerejét a felületi ábrázolásra, egy tárgy „élethű” regisztrálására, de egy-egy epizód kereteire, egy-egy tény átköltésére mégis szüksége van, mert inkább az érzelem, mint az értelem ereje dominál festészetében. Alkotásai az egyéni élmény és a vizuális látvány szintézisei, de a hangsúly mindig az egyéni vízió marad. Az érzelem, a szenvedély nyers erejének diadalmas szónoklatjai ezek a kép-drámák, amelyekben a főszerepet a bácskai ember és táj kapta, hogy tolmácsolja azokat az ellenté-

teket, amelyeket Konyovics önmagában hordoz. Témáink tehát legtöbbször — és az utóbbi évek munkásságában mindinkább — csupán a közvetítő szerep jutott, hogy alkotásra válthassa valóság-vízióit.

A DERŰ ÉS A SÖTÉTSÉG kiegyensúlyozott skálája határozza meg azokat az izzó ellentéteket, melyeknek örvényeiben Konyovics az abszolút valóságosság megfogalmazása felé törekszik: olyan valóságosság felé, mely a látszatok mögött visszatükrözheti azt a harcot a derű és sötétség között, amely a földön és az ember lelkiületében folytonos. Ezért a valóság átköltése Konyovics művészetében mindig olyan fókusz jut el, melyet ihletének intenzitása jelöl ki. A világos és sötét színek sokszólamú skáláinak viharos párhuzamában hatásosan váltakozik a lenyűgöző természet-bodította alkotóember könnye és kacaja éppúgy, mint az izzó arany ritmusában hajladozó búzamezők, s az ég végtelen indigókékjében a mennydörgés moraja és a nap perzselő tüze. Konyovics színekkel beszél, de nem a színekről.

A felületes szemlélő tévesen állítja párhuzamba Konyovicsot Rouault-val. A francia művész egész világa szörnyűséggel és fájdalommal van tele, és menekülés vagy megoldás csupán a keresztény könyörületességben lelhető. A polgárság kétszínűségével Rouault a bohócok melankoliáját állította szembe, kiből nemesség, emberiség sugárzik és ebben a szomorú sugárzásban a modern társadalom elentétei még háborzongatóbbak. Rouault drámai misere-jéből semmi sincs Konyovics művészetében. Ő nem a térítő és nem az ítélkező szerepét vállalta. Izgalommal telt vágyakozás fűti, kergeti: megfejteni a tárgyak értelmét, az emberek sorsát, — és ezt a versenyfutást a szívvel egy konyovicsi ambíció sem száraz objektívizmussal sem langos szentimentalizmussal nem teheti.

Konyovics egyéniségének nincs szüksége arra, hogy a valóság visz-

szatükrözésével fejezze ki magát. Nála az ERŐ az IGAZSÁG szinonimája. Erő, mely megrészegült az élettől és alkotásokba sűríti fokozott életerétét. Ezért először magát az alkotót ismerjük fel a műveken és rajta keresztül azt a világunkban kihalóban levő dáridós mentalitást, mely harsog az erőből, remeg az érzeletből, vibrál az érzékiségtől: az irónia és a szeretet pólusai között. Konyovics Milán művészetében ilyen földi élet — az izzó arany és a pezsgő vér jegyében, — tündököl, forr, virít és bódít. Nem ostoroz, nem átkoz, nem magasztal,

nem jósol. Egyaránt látja az élet napos és árnyékos oldalát, de inkább önmagában, mint maga körül, ezért jellemzi, oly dúsan, forrongón, sokrétűen.

Két világ mezsgyéjén áll. A szabadkai kiállítási csarnokban tizenhét képe hirdeti egyéniségének nagyságát. Magaalkotta világgépének csúcán áll. Bódultan, ittasan e kép gazdag fenségétől.

Termőn. Gazdagon. Egyedül...

Áll, példaképpül, hogyan lehet valóságot bátran, egyénien értelmezni és tolmácsolni.

BURÁNY NÁNDOR

GONDOLATOK EGY RÁDIÓDRÁMA HALLGATÁSA UTÁN

LÉVAY ENDRE: A PÉK FIA

Még a tavasz elején mutatta be a Noviszádi Rádió Lévy Endre színművét. Sokan nagy érdeklődéssel várták ezt a hangjáték-bemutatót. Nem is csoda, hiszen hazai szerző, jugoszláviai magyar író művéről volt szó.

Mondjuk meg nyíltan a bemutató némi csalódást okozott. Főleg talán azért, mert a hallgató mai tárgyú, korszerű feldolgozású színművet várt. Sajnos, nem azt kapott.

Nem akartunk mindenáron eredetiséget keresni az író alkotásában, de úgy gondoljuk, még a jóakarató hallgató sem hagyhatja megjegyzés nélkül a sztereotíp motívumok felsorakoztatását az ugyancsak sztereotíp feldolgozást és a helyenként erőtlenné, összehordott jeleneteket, amilyenekkel a századforduló idején akartak az emberek könnyzacszkóira hatni az írók.

De hogy állításainkat támogathas-